

מוסדות
**דרכי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייס שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

"וספרתם לכם"

הלכה

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

פרשת אחרי תשפ"ד

שנה כ"ה - קובץ כ"ד [תתע"ט]

יד"לע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת אחרי

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

ובענין מעשה מצוה דקטן ועכו"ם

נסתפקו האחרונים בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה אם ימשיך לספור בברכה או שמא אינו סופר בברכה כיון דקיי"ל דאם דילג יום אחד שוב אינו מברך דחיישינן לדעת הבה"ג דאם דילג יום אחד שוב אינו סופר, ובספירת קטן שמא הוי כאילו דילג אותן הימים שספר בקטנותו, דלגבי זמן חיוב דגדלות אין ספירת הקטנות נחשבת, כמו דפשיטא לן דמצוה שנעשתה בזמן פטור לא מהני לפטור עושיה בזמן חיובו, כמבואר בר"ה (כ"ח ע"א) דמצוה שאכל בזמן שטותו אינה פוטרתו ולאחר שישתפה חייב שוב לאכול מצוה. ומנהג העולם בזה הוא לספור בברכה, אך האחרונים האריכו בזה מאוד ואענה בזה כפי חלקי בעזשהי"ת.

הנה האחרונים בבואם לדון בשאלה זו העמידו דבריהם על דברי הגמ' הנראין כסותרים אלו את אלו. דבר"ה שם מבואר דזמן פטור לגבי זמן חיוב כלא נחשב ולא מהני מצותו, אך ביבמות (ס"ב ע"א) מבואר דאם היו לו בנים בגיותו ונתגייר לרבי יוחנן קיים מצות פריה ורביה ולר"ל לא קיים והלכה כרבי יוחנן, הרי דיצא יד"ח במה שקיים בזמן הפטור. והמנ"ח (במצוה א' וגם במצוה ש"ו) כתב דבאמת לא מהני מצוה שנעשה כשהיה פטור, אלא דבפ"ר קיים המצוה במה שיש לו בנים לאחר שנתגייר ואין הביאה אלא הכשר מצוה אבל עצם המצוה מקיים במה שיש לו בנים, ולא אכפת לן במה שהכשר המצוה דהיינו הביאה נעשה בגיותו עי"ש. ומתוך ביאור זה בדברי הגמ' הכריע המנ"ח דגם בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה יכול לספור בברכה דהימים הראשונים שספר בקטנותו הוי לגבי המשך הספירה כביאה בהיותו עכו"ם במצות פו"ר, עי"ש.

ומלבד מה שיש לדון בגוף שיטתו בביאור מצות פו"ר, (ודנתי בזה במנחת אשר בראשית סימן ג' עי"ש) יש לתמוה על מה שהשווה ספה"ע לפו"ר, דבפ"ר לשיטתו הרי מקיים את המצוה בהיותו ישראל והכשר מצוה בלבד הוא שנעשה בזמן הפטור אבל בספה"ע הרי הספירה היא המצוה וחלק מספירתו היה בהיותו קטן ואטו נימא דאם אכל חצי זית בהיותו שוטה ונשתפה והשלים לכזית יצא, פשוט שלא, וה"נ בספה"ע.

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

ובספר ציונים לתורה להגר"י ענגיל (סי' י"ב) כתב לבאר בדרך אחר עפ"י דברי הר"ן על הרי"ף בפסחים (דף כ"ז ע"א מדה"ר) שכתב דבכורך לא בעינן מצה שמורה לשם מצת מצוה דכיון שאינו אלא לזכר למקדש לא בעינן מצה שמורה. והגר"ע ביאר דבריו דדבר שאינו אלא לזכר צריך שיהיו לו רק תנאי המצוה הניכרים לעין כגון שיעור כזית וכדומה, אבל שמורה שאינו ניכר במצה לא בעינן בכורך כיון שאינו אלא לזכר, ולפי"ז חידש דה"ה בספה"ע דהוי משום זכר למקדש בזמה"ז כמבואר במנחות (ס"ו ע"א) אין צריך בו אלא שיספור בכל יום אבל לא איכפת לן במה שמקצת ספירתו לא היה בזמן חיוב עי"ש.

ויש לתמוה על דבריו דכי אפשר לקבוע בזה כלל דכל דבר דהוי משום זכר אין צריך בו אלא היכר חיצוני והלא מצות לולב כל שבעה הוי ג"כ משום זכר למקדש כמבואר בסוכה (מ"ד ע"א) ואעפ"כ פסול בו לולב הגזול משום מצהבב"ע אף שאין היכר וחסרון בגוף הלולב, וכן יש בו פסול כתותי מכתת שיעוריה, וע"כ דאין להוציא מדברי הר"ן כלל בכל דבר ואין בדבריו אלא דין מסויים לענין כורך, ועוד דנראה לכאורה דשאני כורך דהוי מנהג בעלמא והרי אין מברכין עליו מלולב כל שבעה וספירת העומר בזמה"ז דהוי מצוות דרבנן וחיובים גמורים ומברכין עליהם וכיון דהוי חיובים גמורים פשוט דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ואין זה ענין לדברי הר"ן לגבי כורך דהוי מנהג, ואף דמבואר (סימן תע"ג סעיף א') דצריך לכיון בברכת המצה לפטור את הכריכה ומשו"כ אין להפסיק בין זל"ז, מ"מ אין זה אלא לכתחלה, ובכל ענין אינו מברך על הכריכה כמבואר שם במשנ"ב (ס"ק כ"ד). ואף שכתב רבינו ירוחם דאין מברכין על ספירה בזמה"ז דהוי זכר כמו שאין מברכין על כורך הרי שדימה זל"ז, אך אין הלכה כמותו, וז"פ. (ועיין מש"כ בזה לעיל סימן ל"ד).

וגם מש"כ שם עוד דכיון דהקטן אינו מתחייב בספה"ע מה"ת נשאר עליו חיוב דרבנן דחינוך דרק בחלות חיוב התורה על האדם נפקע ממנו חובת חינוך דרבנן. נראה יותר דאין חובת חינוך מצטמצמת בכל מצוה ומצוה בפנ"ע שנאמר דאף שנתגדל הקטן וחייב בכל מצוות התורה כיון שאינו חייב בספה"ע נשאר עליו חיוב דרבנן במצוה זו, אלא מסתבר יותר דכאשר יגדל וחל עליו חיוב התורה בכל המצוות פקע ממנו דין חינוך דרבנן לגמרי אף לגבי מצוה מסויימת שפטור ממנה מה"ת, שו"ר שהגר"ע הביא כ"ז ופקפק כדברינו.

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

והנה בטורי אבן (בר"ה שם) יישב סתירת הסוגיות בחידוש גדול דבאמת נפטר אדם אף ע"י קיום המצוה בשעת הפטור וכמו שקיים מצות פו"ר בבנים שהיו לו בגיותו, ומה שאינו יוצא באכילת מצה כשהיה שוטה כמבואר בר"ה אינו משום דשעת השטות הוא שעת פטור אלא משום דהוי כמתעסק ופשוט דמה שעשה כשהוא מתעסק ואינו מתכוין אינו מעשה כלל לצאת על ידו יד"ח. ובתוך דבריו הוסיף הטו"א דגם מה שעשה בקטנותו הוי כמתעסק כמבואר בחולין (י"ב ע"ב) דקטן אין לו מחשבה ולכן לא מהני לצאת יד"ח לאחר שנתגדל עי"ש.

אך לכאורה נראה רחוק לומר דקטן במצוות הוי כמתעסק דא"כ איך יוציא את אביו בחד דרבנן כמבואר בברכות (כ' ע"ב ובתוס' שם ט"ו ע"א) והלא השומע מן המתעסק לא יצא יד"ח. (ויש לדחוק דמ"מ הקטן חייב מדרבנן אך לענ"ד אין זה מספיק כיון דהוי מתעסק והשומע מן המתעסק לא יצא), ואפשר דהוי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ועיין באבנ"ז (או"ח סי' תקל"ט).

ובסברא היה נראה לדון דמה שאמרו דקטן אין לו מחשבה היינו רק לחדש חלות דינים ולקבוע שם בחפץ כגון בגמר כלי או בהכשר מים ושחיטת קדשים לשמה דאיירי בהו בחולין שם אבל לא לענין כונה במצוה או בעבירה, (ויש לפלפל במה שהביאו תוס' שם ממה דלא מהני תרומת קטן ואכ"מ) אך חידוש ראיתי בדברי הריטב"א בקידושין (י"ט ע"א) בשם הראב"ד בהא דדרשו "איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש" וכו' והקשו למ"ל קרא למעט קטן מאיסור אשת איש והלא פטור הוא מכל העונשין שבתורה, וכתב הריטב"א דהו"א לחייבו מידי דהוי אמתעסק בחלבים ועריות דחייב שכן נהנה עי"ש הרי שדימה מעשה קטן למתעסק. ודו"ק כי קצרתי מאוד ויש לדון ולפלפל טובא בכל זה.

אך בעיקר הדבר הסיק גם הטו"א שם דודאי אין מצוה שנעשה בזמן קטנות פוטרת בזמן חיוב, ושוב צ"ב במה דמהני ספירה דקטנות בספה"ע.

ונראה פשוט דמה שיכול להמשיך ולברך על הספירה הוא משום דבאמת הוי כל יום בספירה מעשה מצוה בפני עצמו אלא דגזה"כ הוא דבעינן תמימות, ונראה דאין גזה"כ דבעינן תמימות של מצוה אלא דבעינן תמימות של ספירה דבאמת הוי כל יום מצוה בפנ"ע אלא שגזרה תורה דאינו סופר אא"כ ספירתו תמימה דהיינו שיספור בכל יום אך אין כונת התורה שאינו מברך אא"כ קיים כל יום את מצות הספירה, וכיון שספר

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

הקטן אף אם לא קיים בספירתו מצוה גמורה דהוי אינו מצווה ועושה ואין כאן תמימות דמצוה מ"מ מהני כיון שיש כאן ספירה תמימה במציאות שהרי ספר בכל יום.

וכעין זה מצינו בדברי הרמב"ם בהלכות קרבן פסח (פ"ה ה"ז) דאף שקטן שנתגדל בין שני הפסחים חייב בפסח שני מ"מ אם עשה בראשון פטור, ונתקשו בדבריו דאין יפטר במה שעשה בזמן קטנותו, ועיין בחידושי הגר"ח שם מש"כ. ונראה הגדרת הדברים בדרכנו דפסח שני לא ניתנה לתשלומין למי שלא קיים מצות הראשון אלא למי שלא הקריב את הראשון, וקטן אף אם לא קיים מצוה בראשון שיוכל לצאת בו יד"ח מ"מ הקרבן קרב על שמו ואינו חייב בשני. וה"נ בספה"ע אף אם לא קיים מצוה בחלק מימי הספירה כיון דעכ"פ ספר הוי זאת תמימות.

ויש להביא ראיה לד"ז דאף באופן דלא מהני הספירה למצוה מ"מ מהני להיחשב תמימות מדברי הבית יוסף (סי' תפ"ט) שביאר את שיטת התה"ד דאם שכח לספור בלילה והשלים ספירתו ביום יכול להמשיך ולספור בברכה בשאר הלילות אף שאינו מברך על ספירת היום, ולכאורה תמוה דכיון שאינו מברך ביום מספק דשמא אין כאן מצוה כלל בספה"ע ביום כמבואר בתוס' במנחות (ס"ו ע"א) א"כ איך ימשיך לספור בלילה שלמחרת והלא שמא דילג יום אחד דספירת היום לא עלתה לו, דמ"מ "תמימות מיהא הוי הואיל ולא דילג יום אחד לגמרי" הרי שאף בספירה דלא מהני לקיום המצוה ואינו מברך עליה מהני לגדר "תמימות" כנ"ל.

ועוד יש להוכיח יסוד זה מדברי החינוך שטען כנגד סברת הבה"ג שאם דילג יום אחד "בטל כל החשבון ממנו" וכתב "ולא הודו מורנו שבדורנו לסברא זו אלא מי ששכח יום אחד יאמר אמש היה כך בלא ברכה ומונה האחרים עם כל ישראל" עי"ש, וזה שיטת הרי"ן גיאות שהביא הביה"ל (שם בסעיף ח') וכתב לחוש לדבריו, והנה זה פשוט דמה שמשלים ספירת יום שעבר באמרו אמש היה כך לא מהני לעיקר קיום המצוה וכן כתב החינוך דאינו מברך על ספירת השלמה זו ואעפ"כ מהני ההשלמה להחשיב ספירתו כספירה תמימה כמבואר. (ואף דלא קי"ל כשיטה זו היינו משום דלא מהני כלל ספירה למפרע על יום אמש, אך ביסוד הסברא מבואר מזה דאין הכרח דתמימות הוי דוקא בספירה דמצוה).

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

ב

ועוד נראה דאף אם לא מהני ספירת הקטנות להוציאו יד"ח בימי גדלותו דמ"מ יכול להמשיך ספירתו בברכה כמי שאינו מצווה ועושה דלא גרע מאשה במצות עשה שהזמ"ג דקי"ל שמברכת והכ"נ בקטן שנתגדל דרק לגבי בר חיובא אפשר דהוי כדילג יום אחד אבל לענין קיום המצוה שלא בתורת חיוב בודאי אין כאן חסרון בספירתו שהרי ספר כל יום אלא שלא היה בר חיובא, ואם כן יכול להמשיך ולברך כמי שאינו מצווה ועושה, ודו"ק בזה כי היא נקודה עמוקה.

ולפי"ז יובן דכמה מגדולי ספרד פסקו להלכה דקטן שנתגדל בימי הספירה לא יספור בברכה דהב"י פסק דמי שאינו מצווה ועושה לא יברך כמבואר בהל' ציצית (סימן י"ז ס"ב) אך בני אשכנז הנוהגים כפסק הרמ"א שם דמברך ה"ה דקטן יברך ודו"ק. (ואף שיש לחלק בין אשה לקטן דבקטן אפשר דלא שייד גדר "מעשה מצוה" כלל כיון שמה"ת הוא מופקע מחיובי המצות בכללותן אך להמבואר במנחת אשר לבראשית (סימן ס"ו) דאף בעכו"ם יש גדר מצוה נראה דק"ו הוא בקטן, ואין נראה לומר דאין מעשה מצוה משום דאין לו דעת דיש לו מעשה כמבואר בחולין י"ב ע"ב).

אך למדתי מדברי המשנ"ב בשעה"צ (סי' תע"ה ס"ק ל"ט) דרק אשה יכולה לברך על מצ"ע שהזמ"ג ולא מי שפטור מחמת דין מסויים כגון העוסק במצוה וכדו' אף שהוא יכול לצאת יד"ח אפשר שאינו מברך ולפי"ז גם בני"ד לא יוכל לברך, באמת נראה יותר דסברת השעה"צ דאף דאשה מברכת היינו משום שלא נתחייבה אבל כשיש פטור כגון בעוסק במצוה שיש בו סיבה פוטרת אינה מברכת ולפי"ז בקטן באמת יכול לברך, ודו"ק.

והנה נפ"מ יש בהלכה בין שתי הדרכים הנ"ל, אם קטן שנתגדל בתוך ימי הספירה יכול להוציא אחרים יד"ח. (ואף לשיטת המג"א בסי' תפ"ט ס"ק ב' דבספה"ע לא מהני שומע כעונה נפ"מ לענין ברכת הספירה אם יכול להוציא בו אחרים יד"ח דאם הוי בר חיובא בספירה הרי הוא חייב גם בברכה), דלדרך הראשונה שכתבתי באמת הוי תמימות ולא הוי כדילג כלל הרי הוא ממש בר חיובא מה"ת לאחר שהגדיל ומוציא אחרים יד"ח, אבל לדרך השניה דבאמת לא מהני ספירת הקטנות אלא שעדיין הוא יכול לברך כמי שאינו מצווה ועושה אינו מוציא אחרים יד"ח, ודו"ק בזה. (ובגוף ענין מעשה מצוות וחסא דקטן אם יש בהם כלל חטא עיין כריתות ט"ז במשנה אם אמרת

בקטן שנתגדל בתוך ימי הספירה

בגדה שיש בה שתי אזהרות (לבושל ולנבעלת) תאמר בשבת שאין בה אלא אזהרה אחת הבא על הקטנות יוכיח וכו' א"ל אם אמרת בקטנות שאע"פ שאין בהם עכשיו יש בהם לאחר זמן תאמר בשבת שאין בה לא עכשיו ולא לאחר"ז א"ל הבא על הבהמה יוכיח, עי"ש. ועיין עוד ברש"י חולין (קי"ד ע"ב ד"ה הרי הוא) דמשמע דקטן בחטא הוי ממש כעכו"ם, ואכמ"ל).

”וספרתם לכם”

”וספרתם לכם”

הנה אמרו חסידים הראשונים ”וספרתם לכם” לשון ספיר ויהלום, ימים אלה שבין פסחא לעצרתא, צריכים להאיר את החשיכה כאבני חן ומרגליות, כל יום ספיר ויהלום הוא, כל יום והחן המיוחד הנסוך עליו.

הלא כבר אמרו גדולי החסידות והמוסר גם יחד (עיין חי' הרי"ם על התורה, לב אליהו להגר"א לאפיאן) שמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, כל יום ומדתו המיוחדת, כל יום ועבודת יומו.

אלא שהתימה כמו עולה מאליה, אם מ"ח דברים הם שהתורה נקנית על ידם מדוע ניתנו מ"ט ימי ספירה, מה פשר היום הפנוי, מה עבודתו ומה יעשה בו.

שני הנביאים הנ"ל, חי' הרי"ם והגר"י סלנטר (מובא בלב אליהו) בסגנון אחד נתנבאו, היום האחרון ערב חג העצרת חזרה כללית היא, וביום הזה עלינו לפשפש ולבדוק בחורין ובסדקין שבבדקי הנפש שמא החסרנו דבר, שמא עדיין לא השלמנו נפשנו בכל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. עבודה כפולה ומכופלת היא עבודת היום והיא גמר הקנין של תורתנו הקדושה.

ואפשר שיש ביום הזה כונה נוספת. דהנה שאלו אנשי אלכסנדריה של מצרים את רבי יהושע בן חנניה (נדה ע' ע"ב) ”מה יעשה אדם ויחכם, א"ל ירבה בישיבה וימעט בסחורה, א"ל הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, א"ל יבקש ממי שהחכמה שלו” ואמרו שם ”הא בלא הא לא קיימי”, ללא עמל ויגיעה אין אדם זוכה לתורה, ”אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם” (ברכות ס"ג ע"ב), אך גם ללא תפלה אין אדם זוכה לכתרה של תורה שהרי אמרו ”לאסוקי שמעתתא סייעתא דשמיא”, וכך אמר ר' יהושע לאנשי אלכסנדריה ”יבקש ממי שהחכמה שלו”.

וביאור עומק הדברים נראה על פי מש"כ הלבוש (או"ח סי' רצ"ד ס"א

"וספרתם לכם"

בהג"ה) לבאר את מנהגנו לומר בתפלת ערבית במוצ"ש "אתה חונן לאדם דעת ... אתה חוננתנו למדע תורתך וכו'", ורבים תמהו על הכפילות שבנוסח זה (עי"ש בבית יוסף). וביאר הלבוש דשני גדרי דעת ושכל ברא הקב"ה באדם, השכל הכללי שחנן יוצר האדם לכל בני אנוש להבין את הויות העולם בכללותם, ועל ענין זה אנו מודים "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה". ומלבד זאת ברא הקב"ה את "שכל התורה" שהאציל רק לעם התורה בניו חביביו בני אברהם יצחק ויעקב, ובדעה זו דבקים בני התורה ובתורתן הקדושה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד. ובמוצ"ש כאשר נדרש בן ישראל להבחין בין הקדש ובין החול צריכים אנו דוקא לדעת זו ומשו"כ אומרים לנו במוצ"ש "אתה חוננתנו למדע תורתך". (ועי"ש בלבוש שכתב שפירוש זה "מתוק מדבש").

ויסוד הדברים, דאין התורה מדע ככל המדעים או חכמה ככל החכמות שהאדם זוכה בהם בשכלו בלבד, "הלא כה דברי כאש נאום ה'" (ירמיה כ"ג כ"ט), בדרך הטבע אין אדם זוכה בתורה כשם שאינו מחזיק אש בכפיו ורק "ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב' ו').

פוק חזה מה שאמרו (נדה ל' ע"ב) "תינוק במעי אמו... מלאך מלמדו כל התורה כולה... יצא לאויר העולם סוטר על פיו ומשכחו". וכבר תמהו רבים מה תועלת ותוחלת יש בתלמוד שסופו להשכח לגמרי. ושני נביאים נתנבאו בזה בסגנון אחד. בחכמת בצלאל להגר"ב רנשבורג כתב בשם "הגאון האלקי ר' אליהו מווילנא" וכ"ה בנועם אלימלך (פרשת חיי שרה) דאילולי התורה שלמד במעי אמו טרם צאתו לאויר העולם לא היה אדם זוכה לכתרה של תורה. ועיין תיקוני הזוהר (תיקון ח') דכשאדם לומד ועמל בתורה מזכירין לו מה שלמד בבטן אמו, עי"ש.

(ועיין בפירוש הגר"א במשלי (פרק ו' פסוק ל"ג) דלאחר מותו של אדם בא המלאך שלמדו תורה בבטן לראות "אם הם שלמים אתו", עי"ש).

הרי לן דשכל זה שכל התורה מתנת אלקים הוא, מתנה מיוחדת לעם התורה לזכות בה לכתרה של תורה, ועלינו להתפלל כדי לזכות בה ובאמצעותה לכתר תורה, "יבקש ממי שהחכמה שלו", כך, ורק כך, "יעשה

”וספרתם לכם”

אדם ויחכם”.

בא וראה דבר נפלא, מעשה באחד מרבותינו הראשונים שהביא עמוד המוסר רבינו ירוחם ממיר (בספר דעת תורה פרשת בלק במאמרים):

”יש ספר מראשון אחד קראו בשם ”ברוך שאמר” על שם שנשאר יתום מהוריו בהיותו נער קטן ולא ידע רק תפלת ברוך שאמר ונכנס לבית הכנסת ופתח את ארון הקודש ואמר תפלת ברוך שאמר כי לא ידע אחרת וישמע ה' את בקשתו ונעשה לגדול הדור (עיינן הקדמת הספר ברוך שאמר)”.

והנה בתמורה (ט”ז ע”א) אמרו דאלף ושבע מאות הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה וכולן החזיר עתניאל בן קנז בפלפולו. ולבי אומר לי דיעבץ זכה במה שלא זכו אחרים לא רק בכח פלפולו וכשרונותיו העצומים אלא בעיקר בכח התפילה, דכך אמרו שם דתפילה היתה שגורה בפיו:

”ומנלן שענאו אל דכתיב ויקרא יעבץ לאלקי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ירך לבלתי עצבי ויבא אלקים את אשר שאל. אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי התלמידים והיתה ירך עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה”ר מלשנות אם אתה עושה כן מוטב ואם לא הריני הולך לנסיסי לשאול”.

ופרש”י שם:

”הריני מת בעצבוני”.

כך היתה תפילתו של יעבץ. אם לא אזכה להגדיל תורה ולהאדירה הריני מת בעצבוני.

בתפילה זו זכה עתניאל בן קנז לכתרה של תורה באופן הנעלה והנשגב ביותר.

”וספרתם לכם”

מ”ח ימי הספירה הראשונים יש להקדיש לעצה הראשונה של ר’ יהושע בן חנניה, ”ירבה בישיבה וימעט בסחורה”, והיום האחרון לעצתו השניה ”יבקש ממי שהחכמה שלו”.

פוק חזי מה שאמרו (ירושלמי הוריות י”ח ע”ב):

”א”ר יוחנן כל אותן ארבעים יום שעשה משה בהר היה למד תורה ומשכחה ובסוף ניתנה לו במתנה, וכל כך למה בשביל להחזיר את הטפשים”.

משה רבינו! שלא קם נביא כמותו, אף הוא היה לומד ומשכח עד שניתנה לו תורה במתנה, ודבר זה בא ללמדנו ולחזקנו, בל להתיאש, יגעת ומצאת תאמין, ”כי ה’ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה” רק בסייעתא דשמיא, רק כאשר נפיל תחנון ותפילה לפני נותן התורה שיפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו רק אז נזכה לעלות בסולם העולה בית א-ל, להגדיל תורה ולהאדירה.

ב

כלל חובת האדם בעולמו

פעמים רבות ביארנו בעבר דמ”ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ”ח דברים שהתורה נקנית בהם, והסברנו בפנים שונות מה ענין יום המ”ט, ולפי כל הדרכים הנ”ל, היום האחרון הוא היום הפנוי, והוא מוקדש לחזרה או לתפילה.

אך אפשר שדוקא היום הראשון של ימי הספירה הוא היום הפנוי, דהנה מרנא הרמח”ל ערך את ספרו הגדול מסילת ישרים לפי סדר העבודה של התנא הגדול רבי פנחס בן יאיר (עבו”ז כ’ ע”ב) אלא שרבי פנחס בן יאיר התחיל ”תורה מביאה לידי זהירות וכו” ובמס”י לא ייחד פרק לתורה אלא התחיל במדת הזהירות.

ואמרתי בביאור הדבר דהנה פ”א במס”י הוא ”ביאור כלל חובת האדם בעולמו”, ונראה דכך פירש הרמח”ל מה שאמר רבי פנחס בן יאיר תורה,

”וספרתם לכם”

דבאמת אינה דומה תורה לזהירות, זריזות, נקיות וכדו' שכולן מדות ותכונות שבנפש האדם.

אלא דבכל עת שיבקש האדם לבצע משימה מסוכנת וקשה. צריך שקודם יבין מה חשיבות המשימה וכמה חיוני להצליח בביצועה, ורק אם יתברר אצלו שמשימה זו חשובה מאין כמותה ימצא את עוז הרוח וכוחות הנפש להצליח בה.

משל למה הדבר דומה. מלך גדול קרא בבהילות לגדול מצביאיו שר צבאו והטיל עליו משימה קשה, להגיע מעבר לסמבטיון ומתחת להרי החשך, ולכבוש מבצר מבוצר. שר הצבא התחיל לפרט בפני המלך את הנצרך לו לביצוע המשימה, אך המלך קטע את דבריו ואמר לו. לפני שתאמר לי מה אתה צריך, תא שמע מה גודל הענין. דע לך שכל הממלכה כולה תלויה על בלימה, חייך וחיי משפחתך עומדים בסכנה, ורק ביצוע מוצלח של משימה זו יציל אותנו ואת כל המדינה ממות ואבדון. רק אם תשכיל ותבין זאת תוכל להצליח במשימה.

כך לפני שאנו מפליגים בדרך קשה זו של תיקון המידות, קודם לכל צריך שיתברר אצל האדם כלל חובתו בעולמו, ובירור זה אין למצותו אלא ע”י התורה, עמלה ותלמודה.

ובדרך זו נראה דעוד טרם צאתנו למשימה הקשה של מ”ח קניני תורה, ביום הראשון של ימי הספירה צריך להתבונן בכל אותם הדברים המופיעים בפ”ו ממסכת אבות עוד לפני ברייתא דמ”ח דברים.

קודם צריך שיבין האדם ”כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה”, ”אל תתאוה לשלחנם של מלכים”, ”אוי להם לבריות מעלבונה של תורה”.

רק לאחר שיתברר ויתאמת אצל האדם יקרת התורה וחשיבותה יוכל להצליח בדרכו דרך עץ החיים במ”ח דברים שהתורה נקנית בהם.

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

